

Egemen Bir Dinî Söylem Tarzı Olarak Ataerkillik

MUSTAFA ÖZTÜRK

ARŞ.GÖR., O.D.M. Ü. İLAHİYAT FAKÜLTESİ
ozturk65@yahoo.com

Allah erkeği fallustan ötürü kadına üstün kılmıştır()
İbnu'l-Cevzî

Siz [kadınlar] belli periyodlarla yumurtluyorsunuz. Ben yumurtlamıyorum!
İsmet Özel

Giriş

Dinsel, siyasal ve ekonomik alanda erk ve iktidarın erkek tarafından temsil edildiği ya da aile başta olmak üzere tüm toplumsal ve yönetsel kurumlarda kadına oranla erkeğin ağır bastığı bir yapılanma biçimi olan ataerkil (patriyarka) sistemin tarih içerisinde nasıl ortaya çıkıp kökleştiği, sabit mi yoksa izafi mi olduğu gibi problemler, özellikle insan ve toplumbilimcilerin zihinlerini öteden beri meşgul etmiş ve yapılan araştırmalarda konuyla ilgili değişik savlar ileri sürülmüştür.¹

Sistemin sosyolojik ve antropolojik köken[ler]i henüz tam tespit edilememiş olmakla birlikte, evren ve insanla olan ilişkimizin son kertede ataerkil bir dil ile yapılandığı ve belli başlı düşünce kategorilerimizi bu dil sisteminin belirlediği, kuşku götürmez bir gerçektir. O kadar ki, "erkek, a priori olarak kadın türdeşi karşısında mutlak üstündür" tezine dayanan ataerkil sistem, F. Capra'nın deyişiyle, "hemen her tarafı istila etmiş olduğundan, kavranılması hayli güç bir hâle gelmiştir."²

F. Berktay, muhtemelen tektanrılı dinlerin geleneklerinin tümünde mevcut olmasından ötürü yakın bir geçmişe kadar âdeta her biri sünnetullah gibi algılanan ve bu yüzden sorgulama ihtiyacı dahi duyulmayan ataerkil sistemin/söylemin belli başlı önkabullerini/kalıp yargılarını şöyle özetlemiştir:

¹ Mesela bkz. Evelyn Reed, *Kadının Evrimi: Anaerkil Klandan Ataerkil Aileye*, çev. Şemsa Yeğin, İstanbul 1993, II. 68 vd.; Elisabeth Badinter, *Biri Ötekidir*, çev. Şirin Tekeli, İstanbul 1991, s. 12; Max Weber, *Sosyoloji Yazıları*, çev. Taha Parla, İstanbul 1986, s. 217.

² Fritjoff Capra, *Batı Düşüncesinde Dönüm Noktası*, çev. M. Armağan, İstanbul 1989, s. 25.